ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Čipčić, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:679242

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Mentor:

Izv. prof. dr. sc Ivana Tadić

Student:

Danijela Čipčić

Split, rujan 2021.

SADRŽAJ:

1. UVOD **3**

1.1. Definiranje problema istraživanja 3

1.2. Ciljevi rada 3

1.3. Metode rada 4

1.4. Struktura rada 4

2. TEMELJNE ODREDNICE NEZAPOSLENOST **5**

2.1. Uzroci nezaposlenosti 7

2.2. Posljedice nezaposlenosti 10

2.3. Vrste nezaposlenosti 12

2.4. Utvrđivanje nezaposlenosti 14

3. ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ **17**

3.1. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj 17

3.2. Komparativna analiza nezaposlenosti – zemlje članice EU 27

4. ZAKLJUČAK **31**

SAŽETAK **34**

SUMMARY **35**

POPIS PRILOGA **36**

LITERATURA **37**

1. UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Nezaposlenost predstavlja stanje u kojem se određeni dio radno sposobnog stanovništva ne može trenutno zaposliti prema svojim sposobnostima i kvalifikacijama, i za obavljeni rad primati ugovorenu plaću.[1] Nezaposlenost kao jedan od glavnih problema suvremenog tržišnog gospodarstva predstavlja prepreku ostvarivanju ciljeva makroekonomske politike. Kao takva, nezaposlenost za sobom nosi negativne učinke, kako za društvo u cjelini, tako i za pojedinca. Prilikom analiziranja nezaposlenosti, ključno je ne samo obratiti pažnju na posljedice, već i na uzroke nezaposlenosti. Mnoge zemlje diljem svijeta vode više ili manje uspješnu borbu protiv visoke stope nezaposlenosti, sve s ciljem daljnjeg razvoja društva i ostvarivanja prosperiteta.

Kao problem istraživanja se postavlja analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj u razdoblju između 2010. i 2021. godine, tj. kretanje nezaposlenosti tijekom promatranog vremenskog razdoblja. Republika Hrvatska je kroz povijest bilježila visoke stope nezaposlenosti zbog brojnih utjecajnih faktora poput ratnih zbivanja, restriktivne politike, unutarnjeg duga itd., ali nakon globalne krize 2008. godine, mnoga gospodarstva diljem svijeta su osjetila znatan "udarac", te su između ostalog porasle i stope nezaposlenosti. Utjecaj krize na tržišta rada je bio vidljiv narednih godina diljem svijeta. Zbog usporedbe realnog stanja nezaposlenosti Republike Hrvatske, u svrhu realizacije problema istraživanja, provodi se i komparativna analiza nezaposlenosti između zemalja članica EU, tj. analizira se kako se stopa nezaposlenosti kretala tijekom promatranog vremenskog razdoblja.

Rješavanje problema nezaposlenosti predstavlja jedan od temeljnih zadataka vladajućih tijela na globalnoj razini, jer porastom zaposlenosti stanovništva se rješavaju socijalni, ekonomski, društveni i politički problemi, te dolazi do razvoja društva. Stoga provođenje analize kretanja nezaposlenosti i vezanih čimbenika predstavlja kvalitetnu bazu za daljnja istraživanja efikasnosti pojedinih gospodarstava.

1.2. Ciljevi rada

Teorijski cilj ovog rada je predstaviti pojam i važnost pojma nezaposlenost, kao i podvrste nezaposlenosti te istaknuti uzroke i posljedice iste. Empirijski cilj rada je analizirati

[1] Unemployment – raspoloživo na: https://www.investopedia.com/terms/u/unemployment.asp [17.09.2021.].

nezaposlenost u Republici Hrvatskoj od 2009. do 2019. godine, uz provođenje kratke komparativne analize sa zemljama Europske unije. Detaljan pregled analize nezaposlenosti proveden na primjeru Republike Hrvatske pobliže će dati presliku ponude i potražnje na tržištu rada od 2009. do 2019. godine. S obzirom da je postizanje pune zaposlenosti cilj svake makroekonomske politike, rješavanje problema nezaposlenosti ključno je pitanje jedne ekonomije.

1.3. Metode rada

Ovaj završni rad se sastoji od teorijskog i empirijskog dijela. U teorijskom dijelu rada se provodi analiza temeljnih odrednica nezaposlenosti, dok se u empirijskom dijelu rada provodi analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj u razdoblju između 2009. i 2019. godine. Pri obradi izabrane teme korišteno ne nekoliko metoda znanstveno-istraživačkog rada, i to: deskripcija, kvalifikacija, kompilacija, analiza i sinteza, induktivna i deduktivna metoda, metoda studije slučaja i statistička metoda.[2]

Prilikom prikupljanja i analiziranja podataka koriste se uglavnom sekundarni izvori podataka koji obuhvaćaju znanstvenu i stručnu literaturu relevantne problematike, službene internetske stranice Hrvatskog zavoda za javno zapošljavanje te Hrvatskog zavoda za statistiku.

1.4. Struktura rada

Rad je strukturiran na četiri glavna poglavlja, tj. cjeline U prvom i uvodnom poglavlju navodi se problem istraživanja, ciljevi izrade rada, metodologija istraživanja i strukturu rada. Kroz drugo poglavlje se analiziraju teorijske odrednice nezaposlenosti, tj. analiziraju se uzroci nezaposlenosti, utjecaj nezaposlenosti, vrste nezaposlenosti i metode utvrđivanja nezaposlenosti. U trećem poglavlju se provodi analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj. Navedena analiza obuhvaća analizu ukupne nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj prema odabranim parametrima te komparativna analiza nezaposlenosti s vrijednostima nezaposlenosti zemalja članica Europske unije. Posljednje poglavlje sadrži zaključna razmatranja o rezultatima provedene analize, nakon čega slijede sažeci na hrvatskom i engleskom jeziku, popis priloga te popis korištene literature.

[2] Zelenika R. (2000): Metodologija i tehnologije izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci, str. 309

2. TEMELJNE ODREDNICE NEZAPOSLENOST

Nezaposlenost je stanje koje će se vrlo vjerojatno dogoditi barem jednom (ali često i više puta) tijekom života svake osobe koja sudjeluje na tržištu radne snage. Ulazak na tržište rada je događaj koji prirodno slijedi nakon razdoblja formalne izobrazbe, posljedičnog stjecanja akademskih stupnjeva te konkretnih naziva. Idealno, svaka osoba pred kojom je očekivani događaj, nada se kako će potraga za zaposlenjem biti što uspješnija, ali i vremenski kraća. Drugim riječima, očekivano je da svaki novi kandidat na tržištu rada priželjkuje posao koji obećava perspektivni karijerni razvoj. U ovome je svakako bitno i vrijeme, jer je raniji početak karijernog uspinjanja u djelatnosti je svakako bolji nego onaj s počekom.

Međutim, proces stjecanja stabilnog zaposlenja (pogotovo onog s dugoročnom perspektivom) često je nezahvalan. Štoviše, biti u stanju nezaposlenja, čak i dulje vrijeme, može se dogoditi u bilo kojem stupnju karijernog razvoja. Uobičajeno da osoba koja je tek izašla iz obrazovnog sustava te nema mnogo ili uopće praktičnog iskustva određeno vrijeme bude „u potrazi“ za poslom. No, ovakva situacija, bilo da je kratka ili čak značajno prolongirana, može uslijedi i nakon mnogo godina zaposlenja i bogatog radnog iskustva. Shodno navedenom, ulazak na tržište rada može se smatrati uzbudljivim, ali i izazovnim novim poglavljem koje je često ispunjeno neizvjesnostima, pa i čak i preokretima. Nadalje, ukoliko se stanje nezaposlenosti pretvori u dugoročnu situaciju, tada se radi o intenzivnom osobnom stresoru. Osim što dugoročno nezaposlenje ugrožava ekonomsku opstojnost pojedinca te njegova kućanstva, visoke stope nezaposlenosti na državnoj razini, predstavljaju jedan od temeljnih nacionalnih problema.

Postizanje pune zaposlenosti jedan je od važnih makroekonomskih ciljeva države,[3] jer kad neka država svoje radnike zapošljava u najvećoj mogućoj mjeri, postiže viši BDP nego kad joj je većina radnika nezaposlena.[4] U dinamičnom gospodarstvu dio radnika će vjerojatno biti nezaposlen, no duža razdoblja visoke nezaposlenosti su nepoželjna. Gubitak posla i dohotka izaziva osobne poteškoće, probleme za kućanstvo, ali u konačnici, uzrokuje i društvene gubitke.[5] Ekonomski gubici tijekom razdoblja visoke nezaposlenosti najveći su zabilježeni gubici u modernom gospodarstvu. Oni su višestruko veći od procijenjene neučinkovitosti koja

[3] Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb, str. 39.
[4] Mankiw, N. G. (2006): Osnove ekonomije, 3. izd., Mate, Zagreb, str. 599.
[5] Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb, str. 31-42.

nastaje zbog mikroekonomskih gubitaka zbog monopola ili gubitaka uzrokovanih carinama i kvotama.[6]

Iz gornjeg opisa vidljiva je širina utjecaja stanja nezaposlenosti. Međutim, koga sve obuhvaća taj pojam? Koje osobe spadaju u skupinu nezaposlenih ovisi dakako o načinu definiranja. U tom pogledu postoje nacionalne klasifikacije, kao i one na trans-nacionalnoj razini koje dopuštaju statistički obuhvat šireg teritorija.

Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, prihvatilo je opis Europskog ureda za statistiku (Eurostat) pri kvalificiranju osoba u skupinu nezaposlenih. Prema toj definiciji, jednako kao i gore navedeno, nezaposlene osobe su one koje nemaju posao, raspoložive su za posao i aktivno traže posao. Osobe koje se smatraju registriranim nezaposlenim osobama u skladu s nacionalnim definicijama, uvijek se uključuju u ovu definiciju, čak i ukoliko ne ispunjavaju sva tri navedena kriterija.[7] Kao pod-grupa ovome navodi se skupina „dugotrajno nezaposleni“. U tom kontekstu, definicija dugotrajno nezaposlenih osoba razlikuje se ovisno o dobi:[8]

- Pojedinci mlađi od 25 godina koji su kontinuirano nezaposleni u vremenskom periodu duljem od 6 mjeseci;
- Pojedinci stariji od 25 godina koji su kontinuirano nezaposleni u vremenskom periodu duljem od 12 mjeseci.

Iz obje definicije vidljive su tri iste temeljne komponente, odnosno kriterija koje stoga valja nešto detaljnije pojasniti:

Kriterij **bez posla** radi podjelu između toga što znači biti „biti zaposlen” i „biti bez posla“. Dakle, izraz bez posla opisuje se kao potpuna odsutnosti rada ili preciznije, stanje ne zaposlenosti tijekom razdoblja promatranja. Prema tome, smatrat će se da je osoba bez posla u slučaju da nije radila tijekom razdoblja promatranja, čak ni jedan sat, a da se pri tome ne radi o privremenoj odsutnosti kako je to određeno definicijom zaposlenosti.[9]

Sukladno međunarodnim standardima, osoba koja se smatra nezaposlenom mora zadovoljiti kriterij **raspoloživosti za rad** tijekom razdoblja promatranja. To znači da, ukoliko se istoj pruži prilika za posao ona mora biti spremna i sposobna za rad. Jedna od namjena ovog

[6] Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2007): Ekonomija, 18. izd., Mate, Zagreb, str. 652.
[7] Raspoloživo na: https://bit.ly/3lgLaGI [01.08.2021.].
[8] Ibid.
[9] Kerovec, N. (1999): Kako mjeriti nezaposlenost, Revija za socijalnu politiku, 259-267, 6 (3), str. 263, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/29986 [01.08.2021.].

kriterija, jest da iz standardne definicije nezaposlenosti isključi osobe koje traže posao koji bi počeo nakon određenog vremena.[10]

Sama izjava o traženju posla nije dovoljna kako bi si se neku osobu klasificiralo u skupinu nezaposlenih. Bitan je proaktivan pristup pri traženju radnog angažmana tj. zaposlenja. Dakle, **traženje zaposlenja** je proces poduzimanja odgovarajućih koraka s ciljem pronalaska plaćenog zaposlenja ili pak samozapošljavanja.[11] Prema zavodu za statistiku rada Sjedinjenih Američkih Država, aktivno traženje posla može se sastojati od bilo koje od sljedećih aktivnosti:[12]

- Kontaktiranje:
  1. Poslodavca izravno ili odaziv na razgovor za posao;
  2. Javne ili privatne agencije za zapošljavanje;
  3. Prijatelja ili rodbine, te
  4. Školskog ili sveučilišnog centra za zapošljavanje.
- Slanje životopisa ili ispunjavanje prijava;
- Postavljanje ili odgovaranje na oglase za posao;
- Provjeru sindikalnih ili profesionalnih registara;
- Neki drugi način aktivnog traženja posla.

Pasivne metode traženja posla nemaju potencijal povezati tražitelje posla s potencijalnim poslodavcima, pa se stoga ne kvalificiraju kao aktivne metode traženja posla. Primjeri pasivnih metoda uključuju pohađanje programa ili tečaja osposobljavanja za rad ili samo čitanje o slobodnim radnim mjestima koja su objavljena u novinama ili na internetu.[13]

2.1. Uzroci nezaposlenosti

Pri sagledavanju uzročnika nezaposlenosti, navodi se veoma jednosatan, pa i očit razlog, a to je nedostatak tzv. otvorenih radnih mjesta na kojima bi trebao zaposliti pojedince raspoložive za rad. Temeljno pitanje vezano uz nezaposlenost je što točno utječe na takvoj stanje tj. razvoj nezaposlenosti. Postoje brojni faktori i fenomeni koji su odgovorni za stanja na tržištima rada,

[10] Ibid. str. 264.
[11] Kerovec, N. (1999): Kako mjeriti nezaposlenost, Revija za socijalnu politiku, 259-267, 6 (3), str. 263, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/29986 [01.08.2021.].
[12] Raspoloživo na: https://bit.ly/37kzXwp [01.08.2021.].
[13] Ibid.

te su kao takvi uzroci nezaposlenosti.[14] Uzroci nezaposlenosti u zemljama s visokim prihodima mogu se kategorizirati na dva načina:[15]

- Cikličku nezaposlenost uzrokovanu gospodarstvom u recesiji
- Prirodnu stopu nezaposlenosti uzrokovanu čimbenicima na tržištu rada, poput vladinih propisa o zapošljavanju i pokretanju poslovanja.

Pri rješavanju **recesijski uzrokovane nezaposlenosti**, keynesijanski ekonomski model ističe alate monetarne i fiskalne politike. Unutar monetarne politike, „recept“ za suočavanje s recesijom je jednostavan te podrazumijeva vođenje ekspanzivne monetarne politiku kako bi se povećala količina novca i kredita, smanjile kamatne stope i povećala agregatna potražnja.[16] U recesiji obično postoji relativno mala opasnost od rasta inflacije, pa čak i središnja banka kojoj je borba protiv inflacije glavni prioritet, obično može opravdati određeno smanjenje kamatnih stopa. Što se tiče fiskalne politike, treba dozvoliti automatskim stabilizatorima[17] da djeluju, čak i ako to znači veći proračunski deficit u vrijeme recesije. Manje je slaganja oko toga trebaju li, osim automatskih stabilizatora, vlade u recesiji pokušati usvojiti diskrecijsku fiskalnu politiku o dodatnom smanjenju poreza ili povećanju potrošnje. U slučaju velike recesije, veća prednost je na strani ove vrste ekstra-agresivne ekspanzivne fiskalne politike, no za manju recesiju, s obzirom na vremenske zastoje u provedbi fiskalne politike, zemlje bi trebale koristiti opreznu fiskalnu politiku.[18]

Rješavanje **prirodne stope nezaposlenosti** u teoriji je jednostavno, ali u praksi teško. Vlada može odigrati korisnu ulogu pri osiguravanju isplata za nezaposlenost i priskrbljivanje socijalne pomoći. Međutim, vladini dobronamjerni zakoni mogu u nekim slučajevima postati toliko nametljivi da tvrtke zbog njih odluče ograničiti svoje zapošljavanje. Na primjer, zakon kojim se nameću veliki troškovi tvrtkama zbog privremenog ili trajnog otpuštanja radnika, uzrokovat će nevoljkost kod poslovnih subjekata za zapošljavanjem uopće.[19]

---

[14] Huić, A. (2002): Uzroci nezaposlenosti u razvijenim zemljama u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [03.08.2021.].
[15]Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 773, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [03.08.2021.].
[16] Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 773, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [03.08.2021.].
[17] To su porezna pravila i pravila potrošnje koja imaju učinak usporavanja stope smanjenja agregatne potražnje kada se gospodarstvo usporava i ograničavanja agregatne potražnje kada se gospodarstvo ubrzava, bez ikakvih dodatnih promjena u zakonodavstvu. Izvor: Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 739, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [03.08.2021.].
[18] Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 773, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [03.08.2021.].
[19] Ibid. str. 774.

Gore navedeno odnosi se na makroekonomske izvore nezaposlenosti, što znači da su isti izvan utjecaja pojedinaca. S druge strane, može se govoriti i o razlozima nezaposlenosti na individualnoj razini.

Vjerojatnost uspješnog pronalaska posla nije jednaka za svih. Prethodna iskustva pokazuju da se neki pojedinci teže zapošljavaju od drugih. Ukoliko se poznaju faktori koji utječu na zapošljivost, onda se može i predvidjeti koja će osoba u budućnosti nakon završetka školovanja imati teži proces pronalaska posla. Također, dobit će se i bolje razumijevanje o tome zašto je netko ustvari nezaposlen, dok je druga osoba u radnom odnosu. Tako stečena znanja mogu biti korisna prilikom planiranja programa pomoći za teže zapošljive osobe, a isto tako mogu biti korisni prilikom suzbijanja diskriminacije u procesu zapošljavanja. Glede toga, zanimljivo je razmotriti:[20]

- Psihološke faktore koji doprinose vjerojatnosti zapošljavanja mlađih osoba, kao i
- Teže zapošljive skupine.

U kontekstu gore spomenutih **psiholoških faktora**, valja napomenuti kako su takva istraživanja uglavnom za uzorak uzimala mladu populaciju bez radnog iskustva. Unatoč tome dobiveni uvidi se mogu proširiti i na starije nezaposlene. Drugim riječima ta istraživanja su primjenjiva i na populaciji koja je već bila u radnom odnosu ili odnosima i sada je u situaciji ponovne potrage za plaćenim radom. Četiri skupine psiholoških faktora su:[21]

1. **Psihološka orijentacija.** Brojna su istraživanja dokazala da se na temelju psihološke orijentacije osoba ispitanih za vrijeme njihovog školovanja mogu ustvari predvidjeti razlike u uspješnosti pri zapošljavanju u budućnosti. Navedena istraživanja kao uspješne prediktore navode visoko vrednovanje rada, percipiranu potrebu za zapošljavanjem te jasnoću ciljeva vezanih uz sami pronalazak posla.
2. **Pojam o sebi.** Također, istraživanja su ukazala i na određene utjecajne faktore koji su vezani uz vlastiti pojam o sebi, koji utječu na uspješno zapošljavanje. Utjecajnim faktorima se smatraju samopoštovanje, samopercepcije (kontrola, samoefikasnost, kompetentnost)
3. **Mentalno zdravlje.** Treća skupina psiholoških faktora predstavlja mentalno zdravlje pojedinca. Provedena istraživanja su dokazala da pojedinci koji su tokom školskog

[20] Tomić, P. (2002): Uzroci nezaposlenosti na individualnoj razini u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [04.08.2021.].
[21] Ibid.

razdoblja bili manje zadovoljni vlastitim životom, depresivni, pod stresom itd. u budućnosti bili duži period nezaposleni.

4. **Bihevioralni prediktori.** Posljednju skupinu predstavljaju bihevioralni prediktori koji mogu biti indikativni za budući pronalazak zaposlenja. Primjerice, zlouporaba narkotika u školskom razdoblju prediktivna je za buduću težu zapošljivost.

Neovisno o gospodarskom stanju, na tržištu rada uvijek postoje ljudi koji spadaju u kategoriju **teže zapošljivih osoba.** Riječ je najčešće o osobama koje dijele određene sociodemografske karakteristike, pa stoga čine i određenu skupinu. Broj i veličina tih grupa varira ovisno o gospodarskom stanju zemlje, odnosno trenutnoj stopi nezaposlenosti. Podjele su brojne, ali i podložne promjenama, no u Hrvatskoj i svijetu, teže zapošljive osobe se obično ubrajaju u sljedeće kategorije stanovništva:[22]

1. **Dugotrajno nezaposlene osobe;**
2. **Mlade osobe bez radnog iskustva;**
3. **Starije osobe;**
4. **Osobe niže obrazovne razine;**
5. **Nekvalificirani radnici;**
6. **Osobe lošijeg socioekonomskog statusa;**
7. **Osobe s umanjenom radnom sposobnošću.**

2.2. Posljedice nezaposlenosti

Ekonomisti su identificirali dvije glavne posljedice nezaposlenosti. Prva posljedica je promatrana sa šireg aspekta, a odnosi se na propušteni output koji je mogao biti proizveden da su nezaposleni radnici bili produktivno zaposleni, dok je druga promatrana s individualnog stajališta i odnosi se na psihološku štetu koju trpe nezaposleni radnici i njihove obitelji.[23]

S **ekonomskog aspekta** istraživačima je zanimljiv odnos između nezaposlenosti i drugih ključnih varijabli koje pokazuju uspješnost gospodarstva. To su dakle pored stope

[22] Tomić, P. (2002): Uzroci nezaposlenosti na individualnoj razini u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, prema Kerovec (2001): Poteškoće u zapošljavanju osoba starije dobi, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [04.08.2021.].

[23] Goldsmith, A., Veum, J., Darity, W. (1996): The psychological impact of unemployment and joblessness. The Journal of Socio-Economics, 333-358, 25 (3), str. 333, raspoloživo na: https://bit.ly/3s1xhgI [04.08.2021.].

nezaposlenosti, gospodarski rast, inflacija i saldo tekućeg računa. Kvaliteta odnosa između ovih varijabli iznimno je važna pri primjeni ekonomskih politika, jer može doći do sklada ili proturječja između politika koje se trebaju provesti u vezi s navedenim pitanjima. Tako s jedne strane, politike za gospodarski rast također dovode do smanjenja nezaposlenosti, dok bi se pak pokušaj snižavanja inflacije mogao negativno odraziti na nezaposlenost.[24] Shodno navedenome, razvijeni su različiti modeli kojima se analiziraju njihove recipročne interakcije te predviđa kretanje radi kreiranja primjerenih makroekonomskih politika. To su primjerice Phillipsova krivulja[25] koja prikazuje odnos nezaposlenosti i inflacije, te jedan od vrhunaca analize nezaposlenosti, Okunov zakon[26] kojim se analizira odnos između bruto društvenog proizvoda (BDP) i nezaposlenosti.

Općenito govoreći, postoji opsežna literatura koja se bavi novčanim troškovima nezaposlenosti. Te troškove snosi cijelo društvo, kao i sami nezaposleni pojedinci u obliku izgubljene proizvodnje, a time i prihoda. Veća nezaposlenost dovodi do većih društvenih opterećenja u obliku nižih poreznih prihoda i povećanih državnih izdataka za osiguranje od nezaposlenosti i socijalne programe.[27] Ekonomski trošak nezaposlenosti je svakako velik, ali ni jedna novčana cifra ne može primjereno izraziti ljudski i **psihološki danak** uzrokovan dugim razdobljima trajne neželjene nezaposlenosti.[28]

Kada se govori o utjecaju nezaposlenosti na psihološko zdravlje, treba se prvo osvrnuti na dobrobiti koje pruža zaposlenost. To su između ostalog: zarada, povišenje razine aktivacije, raznolikost okoline i raznolikost socijalnih interakcija, vremenska struktura dana i ostvarenje osobnog identiteta kroz radnu ulogu. Gubitak prethodno navedenih stavki predstavlja izvor stresa za pojedinca, a do njega dolazi i gubitkom posla ili nemogućnosti uopće za pronalaskom posla. Također, nezaposlenost uključuje i učenja novih uloga i prilagodbu

[24]Dayioglu, T., Aydın, Y. (2020): Relationship between Economic Growth, Unemployment, Inflation and Current Account Balance: Theory and Case of Turkey, str. 1-2, raspoloživo na: https://bit.ly/3iphw01 [05.08.2021.].

[25] Phillipsova krivulja je ekonomski koncept koji pretpostavlja da inflacija i nezaposlenost imaju stabilan i obrnuti odnos. Teorija tvrdi da s gospodarskim rastom dolazi i inflacija, što bi pak trebalo dovesti do više radnih mjesta i manje nezaposlenosti. Izvor: https://bit.ly/38Qff8K [07.09.2021.].

[26] Okunov zakon empirijski je promatrana veza između nezaposlenosti i gubitaka u proizvodnji zemlje. Originalna postavka jest da gospodarstvo doživljava povećanje nezaposlenosti za 1 postotni bod za svako smanjenje BDP-a za 3 postotna boda u odnosu na njegovu dugoročnu razinu (koja se također naziva i potencijalni BDP). Izvor: https://bit.ly/2X2Ehys [07.09.2021.].

[27] Goldsmith, A., Veum, J., Darity, W. (1996): The psychological impact of unemployment and joblessness. The Journal of Socio-Economics, 333-358, 25 (3), str. 334, raspoloživo na: https://bit.ly/3s1xhgI [04.08.2021.].

[28] Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2007): Ekonomija, 18. izd., Mate, Zagreb, str. 652.

promijenjenim okolnostima. Sve navedene promjene za pojedina predstavljaju određeni izvor stresa koji potom utječe i na specifične promjene u doživljavanju i ponašanju.[29]

Naposljetku, valja se osvrnuti i na **socijalne posljedice** nezaposlenosti, a koje se najčešće ne promatraju kao zasebna kategorija. Naime, u istraživanjima i literaturi, psihološke i socijalne posljedice su najčešće obuhvaćene jednim zajedničkim pojmom naziva psihosocijalne posljedice nezaposlenosti. Glede toga, zamijećeno jest kako uslijed stanja nezaposlenosti dolazi do promjena u radnoj etici i radnim vrijednostima, pa čak i do kriminalnog i delinkventnog ponašanja koje se tumači kao agresivna reakcija na takvo stanje.[30] Osim toga, nezaposlenost, i to mladih, rezultira pojavom specifične socijalne klase kojoj pripadaju nezaposleni pojedinci. Ova potklasa nezaposlenih, skromno obrazovanih i socijalno marginaliziranih ljudi, odvojena je od glavnih struja društva. Nadalje, pored socijalne izoliranosti od glavnih društvenih institucija te zaposlenih pojedinaca, ova grupa ljudi razlikuje se i po kulturnim osobinama. Karakterizira ih niska samoefikasnost, fatalizam, niska razina aspiracija, sumnja u sebe i vlastite sposobnosti.[31]

2.3. Vrste nezaposlenosti

Radnik može postati nezaposlen na tri načina, odnosno tri su vrste nezaposlenosti:[32]

- Frikcionalna;
- Strukturalna, i
- Ciklična.

Frikcionalna nezaposlenost javlja se u svakom dinamičnom gospodarstvu, a uzrokuje ju neprekidna fluktuacija radne snage, bilo da je riječ o napuštanju posla zbog promjene mjesta boravka, o napuštanju posla zbog traženja bolje plaćenog ili općenito, privlačnijeg posla. Kako je u osnovi ove vrste nezaposlenosti radnikovo namjerno napuštanje zaposlenja, ona se često naziva **dragovoljnom nezaposlenošću.**[33] U nekim izvorima ova vrsta nezaposlenosti se naziva i **neizbježna nezaposlenost, s** obzirom da će uvijek postojati kretanje ljudi u prostoru,

[29]Matko, V. (2002): Psihološke posljedice nezaposlenosti i posredujući faktori u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [05.08.2021.].
[30] Nekić, I. (2002): Socijalne posljedice nezaposlenosti u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3zUm9FR [08.09.2021.].
[31] Nekić, I. (2002): Socijalne posljedice nezaposlenosti u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3zUm9FR [08.09.2021.].
[32] Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb, str. 527.
[33] Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb, str. 527.

kroz različite struke te shodno životnim razdobljima.[34] Ova vrsta nezaposlenosti nije inherentno loše naravi. Potrebno je vrijeme, kako sa strane poslodavca, pa tako i pojedinca, kako bi se pronašao odgovarajući spoj osobe i radnog mjesta. Kako bi pojedinci i tvrtke bili uspješni i produktivni, poželjno je da ljudi prihvate posao za kojeg su, i koji im je prikladan, a ne onaj koji im je prvi ponuđen.[35] Razina frikcijske nezaposlenosti ovisit će o tome koliko će lako radnici naučiti o alternativnim poslovima, što može odražavati lakoću komunikacije o mogućnostima zaposlenja u gospodarstvu. Opseg frikcijske nezaposlenosti također će u određenoj mjeri ovisiti o tome koliko su ljudi voljni preseliti se u nova područja radi pronalaska posla, a što može ovisiti o povijesti i kulturi.[36]

Strukturalna nezaposlenost javlja se kao posljedica nerazmjera između ponude i potražnje za radom, a što je obično rezultat temeljnih promjena u strukturi potražnje za radom. Naime, tehnološke promjene i razvoj nove industrije vode nastanku novih zanimanja i prestanku postojanja nekih starih, što onda stvara i nezaposlenost. Nedostatak tržišno potrebnih kvalifikacija osnovno je obilježje ove vrste nezaposlenosti.[37] U prošlosti, nove tehnologije su ostavljale manje kvalificirane zaposlenike bez posla, dok su istovremeno stvarale potražnju za visokokvalificiranim radnicima za korištenje tih novih tehnologija. Shodno tome, obrazovanje bi moglo biti od ključnog značaja za smanjenje stope strukturalne nezaposlenosti. Pojedinci koji imaju diplome mogu se prekvalificirati, ako postanu strukturalno nezaposleni, dok je za ljude bez vještina i niskog obrazovanja ta mogućnost ograničena.[38]

Ciklična nezaposlenost proizlazi iz cikličnog kretanja gospodarstva i postoji, odnosno raste, u cjelokupnom gospodarstvu kao posljedica pada agregatne potražnje i sukladno tome outputa. Suprotno tome, u doba ekspanzije, kad agregatna potražnja raste, raste zaposlenost te output, posljedica čega je dakako pad nezaposlenosti.[39]

Razlika između ove tri vrste nezaposlenosti pomaže ekonomistima ustvrditi dijagnozu općeg stanja tržišta rada. Visoke razine frikcijske ili strukturalne nezaposlenosti mogu se pojaviti unatoč tome što je ukupno tržište rada uravnoteženo. S druge strane, ciklična nezaposlenost je uvijek rezultat neravnoteže između agregatne ponude i potražnje uslijed gospodarske

[34] Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2007): Ekonomija, 18. izd., Mate, Zagreb, str. 654.
[35] Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 515, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [05.08.2021.].
[36] Ibid.
[37] Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb, str. 527.
[38] Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 515, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [05.08.2021.].
[39] Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb, str. 527.

recesije.[40] Ciklična nezaposlenost objašnjava zašto nezaposlenost raste tijekom recesije, a opada tijekom gospodarske ekspanzije, no što objašnjava preostalu razinu nezaposlenosti, čak i u dobrim ekonomskim vremenima? Zašto stopa nezaposlenosti nikada nije nula? Zašto neka razina nezaposlenosti opstaje čak i kad gospodarstva snažno rastu? Ekonomisti imaju pojam za opisivanje preostale razine nezaposlenosti koja se javlja čak i kad je gospodarstvo zdravo, to je **prirodna stopa nezaposlenosti.**[41] Iz samog razmatranja kategorije frikcionalne nezaposlenosti posve je jasno kako puna zaposlenost ne znači da je stopa nezaposlenosti nula. Upravo postojanje frikcionalne nezaposlenosti i izvjesne razine strukturalne nezaposlenosti uspostavlja prirodnu stopu nezaposlenosti prema kojoj gospodarstvo automatski teži ako nema drugih smetnji. Slijedom toga, **puna zaposlenost** označava razinu zaposlenosti pri prirodnoj stopi nezaposlenosti.[42]

2.4. Utvrđivanje nezaposlenosti

Utvrđivanje nezaposlenosti odvija se putem dva temeljna načina prikupljanja podataka o nezaposlenima. Prvi način je **evidencija nezaposlenih** osoba koji su kao takvi prijavljeni pri zavodu za zapošljavanje. Drugi način je **periodično anketiranje** uzorka radne snage. Uredi i službe zapošljavanja djeluju kao posrednik između osoba koje su kod njih registrirane te poslodavaca koji traže radnike. Na taj način ove službe izvršavaju svoju osnovnu svrhu, a to je pomoć pri traženju zaposlenja. Spomenuta tijela imaju kako prednosti pa tako i ograničenja. Pod prednostima se ističu jednostavnost, niski troškovi prikupljanja podataka te dostupnost podataka. S druge strane, nedostatak se očituje u samoj evidenciji nezaposlenih koja predstavlja bazu statističkih podataka o njihovom broju. Tako primjerice svaka promjena u kriterijima ostvarivanja naknada mijenja i broj registriranih osoba. Određeni pojedinci se javljaju samo radi ostvarivanja prava na naknadu, bez da uistinu nastoje aktivno pronaći posao. S druge strane, postoje ljudi koji zadovoljavaju svim traženim kriterijima, ali obzirom da samostalno traže posao, nisu evidentirani u statističku bazu zavoda.[43]

Podaci o nezaposlenosti iz evidencije nezaposlenih i periodičnog anketiranja su u biti dvije različite skupine podataka a kod kojih postoji djelomično preklapanje. Ukoliko je to preklapanje značajno, dakle ako čini veliki postotak ukupne nezaposlenosti po oba kriterija, te

[40] Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2007): Ekonomija, 18. izd., Mate, Zagreb, str. 655.
[41] Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 514, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [05.08.2021.].
[42] Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb, str. 530.
[43] Birsa, J. (2002): Definicije i mjerenje nezaposlenosti u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [05.08.2021.].

ako su ukupne veličine približno jednake, tada se registrirana nezaposlenost može koristiti kao relativno pouzdana procjena nezaposlenosti. Ovdje je riječ o standardima uspostavljenima od strane Međunarodne organizacije rada (MOR), te se navedene procjene odnose na periode između dvije ankete uzorka radne snage. Kada su uvjeti na tržištima rada stabilni, onda su i razlike u podacima između dva opisana izvora poprilično male i stabilne.[44]

Kao i u većini zemalja, u Hrvatskoj se u svrhu praćenja zaposlenosti i nezaposlenosti koriste dva prethodno spomenuta izvora, a to su **administrativni izvori**, odnosno podaci o evidentiranim nezaposlenima koji su prijavljeni Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (HZZ), te **pokazatelji iz ankete radne snage (ARS)**.[45] Anketa o radnoj snazi jest tromjesečno istraživanje koje provodi Državni zavod za statistiku (DZS) uz sudjelovanje svojih područnih jedinica u županijama i upravnog tijela Grada Zagreba nadležnoga za poslove službene statistike. Prikupljeni podaci upotrebljavaju se isključivo za statističke svrhe i ne objavljuju se kao pojedinačni, nego kao zbirni (agregirani) podaci. Glavni cilj ARS-a jest dobiti uvid u ponašanje pojedinih skupina na tržištu rada na način koji omogućuje primjenu modernih metoda analize s bilo kojega znanstvenog područja: ekonomije, sociologije, psihologije i drugih.[46]

Prema pravilima MOR-a nezaposlenom može smatrati osoba između 15. i 74. godine života koja je bez posla, ali je u proteklih mjesec dana aktivno tražila posao i sposobna je početi raditi tijekom sljedeća dva tjedna. Osoba koja nije aktivno tražila posao - jer, na primjer, uči za ispit - a prijavljena je HZZ-u, nezaposlena je prema administrativnom izvoru, ali nije nezaposlena prema MOR-u.[47]

Službeni podaci o nezaposlenosti, zapošljavanju i slobodnim radnim mjestima objavljuju se u publikacijama HZZ-a i DZS-a.

Dakle, službeni podaci HZZ-a o nezaposlenosti, zapošljavanju i slobodnim radnim mjestima temelje se na:[48]

- **Stopi registrirane nezaposlenosti** koja predstavlja odnos registriranih nezaposlenih osoba i ukupnog aktivnog stanovništva (radne snage). Izračunava je i objavljuje

[44] Ibid.
[45] Bejaković, P. (2007): Zaposlenost i nezaposlenost, Javne financije u Hrvatskoj, Institut za javne financije, Zagreb, 121-131, str. 121, raspoloživo na: https://www.bib.irb.hr/341625 [05.08.2021.].
[46] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2013): Anketa o radnoj snazi - Metodološke upute 71, Zagreb, str. 9-13, raspoloživo na: https://www.dzs.hr/default.htm [08.09.2021.].
[47] Bejaković, P. (2007): Zaposlenost i nezaposlenost, Javne financije u Hrvatskoj, Institut za javne financije, Zagreb, 121-131, str. 121, raspoloživo na: https://www.bib.irb.hr/341625 [05.08.2021.].
[48] Internet, raspoloživo na: https://bit.ly/3AbDaLg [06.08.2021.].

Državni zavod za statistiku na temelju administrativnih izvora podataka o broju zaposlenih u pravnim osobama (podaci se preuzimaju iz obrasca JOPPD), broju zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija (matična evidencija HZMO-a), broju osiguranika poljoprivrednika (podaci HZMO-a) i broju registriranih nezaposlenih osoba (podaci HZZ-a). Administrativnu nezaposlenost određuju nacionalna zakonodavstva zemalja, pa se stoga ne koristi za međunarodnu usporedivost;

- **Stopi anketne nezaposlenosti** koja čini relevantan međunarodno usporediv pokazatelj nezaposlenosti u nekoj zemlji. Prezentira postotni udio nezaposlenih u aktivnom stanovništvu (radnoj snazi). Anketu provodi Državni zavod za statistiku u skladu s metodološkim načelima MOR-a donesenima na 13. konferenciji statističara rada i Eurostata.

Mjerenje nezaposlenosti može se činiti poprilično jasnim, no zapravo nije. Lako je napraviti razliku između osobe koja radi puno radno vrijeme i osobe koja ne radi uopće, no razlučiti nezaposlenu osobu od one koja nije uopće dio radne snage je mnogo zahtjevnije.[49] Čak i s kategorijom „izvan radne snage“, još uvijek postoje neki ljudi koji su pogrešno označeni u kategorizaciji zaposlenih, nezaposlenih ili izvan radne snage. Naime, postoje ljudi koji imaju tek skraćeno radno vrijeme ili privremene poslove. Iako se i oni računaju kao zaposleni, ti ljudi nipošto nisu adekvatno zaposleni, pa su stoga u potrazi za punim radnim vremenom ili stalnim zaposlenjem. Nadalje, postoje pojedinci koje se može opisati kao **podzaposlenima.** Ovaj pojam obuhvaća one koji su obučeni ili osposobljeni za pojedinu vrstu rada ili kadrovsku razinu, no rade na nižoj poziciji. Dakle, na slabije plaćenom poslu te poslu koji nije prikladan za stečenu razinu osposobljenosti i vještina. Oni se, međutim, također ubrajaju u skupinu zaposlenih. Svi ti pojedinci potpadaju pod kišobran pojma **skrivena nezaposlenost.**[50] Ovaj pojam obuhvaća i ljude koji nisu dio radne snage, a možda bi uistinu željeli raditi. Oni su možda i pokušavali naći posao, ali su nakon neuspješne potrage odustali. Takvi pojedinci se nazivaju **obeshrabrenim radnicima** i ne čine dio statistike o nezaposlenosti, iako se zapravo radi o stvarnim radnicima bez posla.[51]

[49] Mankiw, N. G. (2006): Osnove ekonomije, 3. izd., Mate, Zagreb, str. 605.
[50] Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, str. 503, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [06.08.2021.].
[51] Mankiw, N. G. (2006): Osnove ekonomije, 3. izd., Mate, Zagreb, str. 605.

3. ANALIZA NEZAPOSLENOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Nezaposlenost u Republici Hrvatskoj

U modernom društvu se nezaposlenost smatra ozbiljnim problemom, kako za samo društvo, tako i za nezaposlene pojedince. Rad, tj. zaposlenost ima snažan utjecaj na pojedinca i njegovo psihološko stanje, ali također uvjetuje i mogućnost pojedinca za preživljavanjem, ali i potencijalnim razvojem ili ostvarivanjem određenih osobnih ciljeva u životu. Nezaposlenost u manjoj mjeri nema značajan negativan utjecaj na društvo, no kontinuirani porast stope nezaposlenosti može znatno oštetiti gospodarstvo i ugroziti budućnost društva. U nastavku poglavlja slijedi analiza kretanja nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj između 2010. i 2021. godine.

Problem nezaposlenosti je prisutan od osamostaljenja Republike Hrvatske i unatoč određenim razdobljima gdje je stopa padala ispod 10%, može se reći kako je visoka nezaposlenost u Hrvatskoj dugotrajno stanje koje traje preko dva desetljeća. Osim stope nezaposlenosti, značajna je i sama stopa zaposlenosti stanovništva. Zabrinjavajući je primjerice podatak iz 2014. godine, gdje je u Republici Hrvatskoj samo 59,2% stanovništva u dobi između 20 i 64 godine bilo zaposleno. Usporedbe radi, nižu stopu zaposlenosti stanovništva od Hrvatske u Europskoj uniji je te godine imala samo Grčka, čija je zaposlenost u dobi između 20 i 64 godine iznosila 53,3%.[52]

Hrvatska ima problem s visokom stopom nezaposlenosti još od perioda vlastitog osamostaljenja i procesa tranzicije iz samoupravno-socijalističkog u sustav tržišnog privređivanja. Sami prijelaz je većinskim dijelom bio stihijski, proveden bez adekvatnog planiranja i otežan ratnim zbivanjima. Usred loše provedene privatizacije, veliki broj radnika ostaje bez posla, a da istovremeno nisu poduzete određene mjere i ostvareni uvjeti kako bi se osiguralo njihovo ponovno zapošljavanje. Većinom se pribjegavalo procesu ranijeg umirovljenja. Na samu nezaposlenost je dodatno utjecala i svjetska kriza iz 2008. godine. Zbog otvorenog gospodarstva Republike Hrvatske, kriza se i ovdje prelila na tržište, gdje je naišla na vrlo povoljne uvjete za daljnju eskalaciju. Zbog krize je zaustavljen dotok stranog kapitala, došlo do naglog smanjivanja domaće potrošnje te smanjenje proizvodnje. Iako se veliki rast nezaposlenosti nakon 2008. godine uglavnom pripisivao globalnoj krizi, ta globalna

[52] Rančić N., Durbić, J. (2016): Uzroci nezaposlenosti i utjecaj na smanjenje nezaposlenosti kroz institucionalno-strukturne reforme u Republici Hrvatskoj, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, 50 (100), str.41, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/174760 [14.08.2021.].

kriza je samo jednim dijelom doprinijela rastu nezaposlenosti, ali nije bila jedini razlog tome.[53]

Sljedeći faktor koji je ostvario snažan utjecaj na tržišta rada diljem svijeta je pandemija COVID-19. COVID-19 se pojavio prvi put krajem 2019. godine te se nedugo nakon pandemija proširila čitavim svijetom, pa samim time i Republikom Hrvatskom. Pandemija je dovela do zatvaranja određenih industrijskih grana, usporavanja tržišta, zatvaranja granica, itd., što je u konačnici rezultiralo gubicima radnih mjesta na globalnoj razini. Gospodarstvo Republike Hrvatske i radno tržište su također osjetili "udarac" pandemije, naročito na primjeru manjeg broja dolaska turista zbog zatvaranja granica i nemogućnosti dolaska. S obzirom na izraženu sezonalnost turističke ponude i značaja turizma za BDP čitave Republike Hrvatske, drastičan pad broja dolazaka zbog pandemije se negativno odrazio na gospodarstvo, ali i na radno tržište, gdje mnogi pojedinci koji primjerice rade tokom sezonskih mjeseci, više nisu imali mogućnost zaposlenja. Također, brojni pojedinci su i izgubili svoja radna mjesta zbog zatvaranja određenih objekata ili poslovanja zbog propisanih mjera opreza i generalnog pada obujma poslovanja.

Može se stoga definirati da je problem nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj konačni rezultat loše provedene i još uvijek nedovršene aktivnosti tranzicije i privatizacije, zatim povodom dubokih strukturnih problema, određenim dijelom utjecajem gospodarske krize sa globalnih tržišta i zbog aktualne pandemije COVID-19.

Slika 1. u nastavku rada prikazuje kretanje broja nezaposlenih u vremenskom razdoblju između 2010. i 2021. godine. U navedenom razdoblju broj nezaposlenih doseže vrhunac u 2013. godini, kada je broj nezaposlenih iznosio 345.112, iste godine kada Republika Hrvatska službeno pristupa Europskoj uniji. Nakon što je dosegnut vrhunac broja nezaposlenih, vidljiv je dugoročni trend opadanja broja nezaposlenih sve do 2020. godine, kada se bilježi porast nezaposlenih zbog utjecaja pandemije COVID-19, no već u 2021. godini vidljiv je pad u odnosu na prethodnu godinu.

[53] Rančić N., Durbić, J. (2016): Uzroci nezaposlenosti i utjecaj na smanjenje nezaposlenosti kroz institucionalno-strukturne reforme u Republici Hrvatskoj, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, 50 (100), str.42, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/174760 [14.08.2021.].

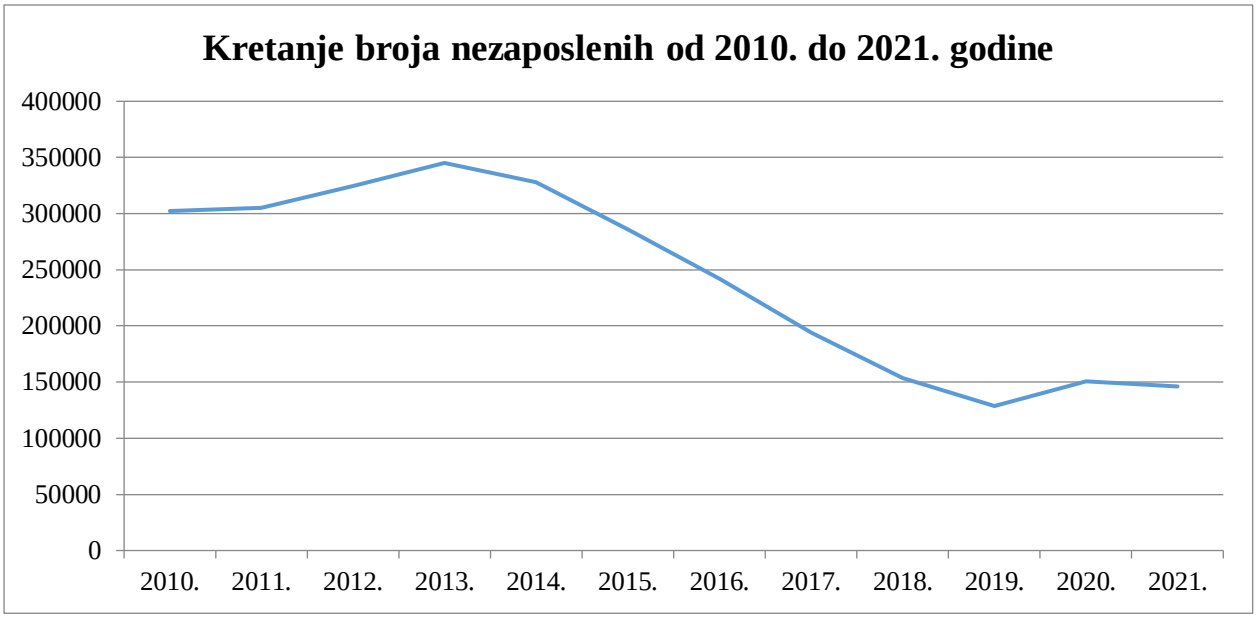

Slika 1: Kretanje broja nezaposlenih od 2010. do 2021. godine

Izvor: Izrada autora prema: Hrvatski zavod za zapošljavanje, raspoloživo na: https://www.hzz.hr/statistika/ [14.08.2021.].

DZS je objavio da je administrativna stopa nezaposlenosti u lipnju 2021. godine iznosila 7,5%, (pod utjecajem sezonskih kretanja) što je 0,7 postotnih bodova manje u odnosu na prethodni mjesec. U prethodne tri godine stopa nezaposlenosti u istom mjesecu pala je za 0,4 postotna boda u prosjeku pod utjecajem sezonskog zapošljavanja. Nakon što se iz podataka isključi utjecaj sezonskih kretanje, dolazi se do podataka da se stopa nezaposlenosti u lipnju smanjila na 8,4% nakon dva mjeseca blagog rasta.[54]

Slika 2. u nastavku rada prikazuje kretanje stope nezaposlenosti, uz desezoniranje[55] same stope. Slika prikazuje vremensko razdoblje dulje no postavljeno za samu analizu, no primjerice vidljiv je utjecaj globalne financijske krize iz 2008. godine, nakon koje je vidljiv kontinuirani porast stope nezaposlenosti čiji se vrhunac potom doseže u 2014. godini. Nakon 2014. godine, dolazi do kontinuiranog pada stope nezaposlenosti, čiji je porast vidljiv ponovno u 2020. godini usred utjecaja pandemije COVID-19 na tržišta rada. Fluktuacijska struktura same stope nezaposlenosti tokom promatranog vremenskog perioda najbolje prikazuje utjecaj sezonalnog zapošljavanja na tržištu Republike Hrvatske, te značaj istog za gospodarstvo države.

[54] Raspoloživo na: https://macrohub.net.efzg.hr/indikatori/tr%C5%BEi%C5%A1te-rada [15.08.2021.].
[55] Sezonska prilagodba ili desezoniranje je statistička tehnika koja pokušava mjeriti i ukloniti utjecaje predvidljivih sezonskih obrazaca kako bi otkrila kako se zaposlenost i nezaposlenost mijenjaju iz mjeseca u mjesec. Izvor: https://www.bls.gov/cps/seasfaq.htm [06.09.2021.].

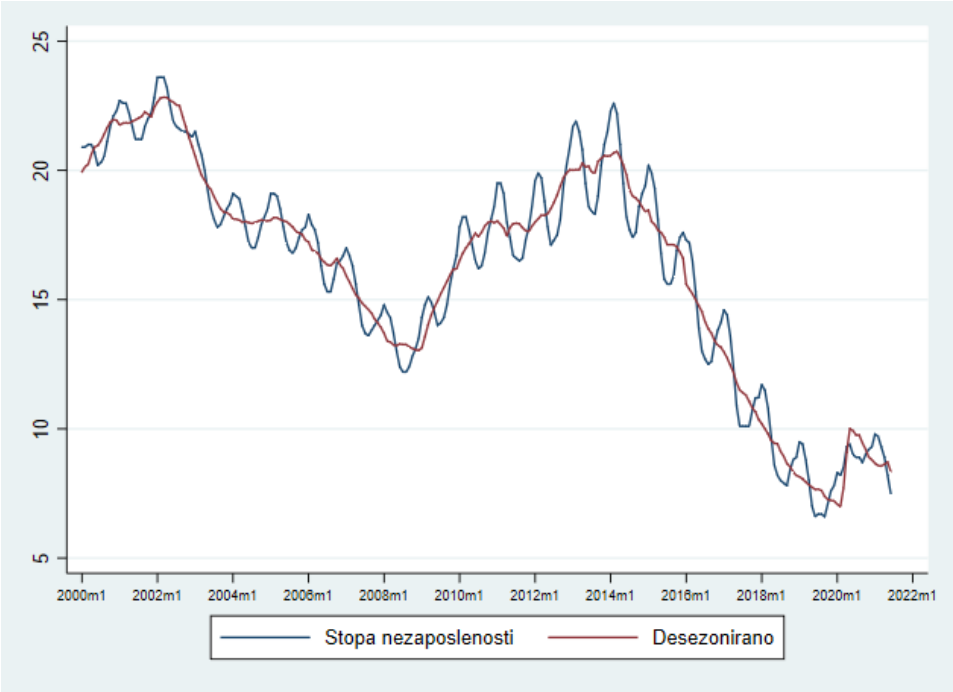

Slika 2: Stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2000. do 2021. godine

Izvor: Nezaposlenost - raspoloživo na: https://macrohub.net.efzg.hr/indikatori/tr%C5%BEi%C5%A1te-rada [15.08.2021.].

Slika 3. prikazuje kretanje stope nezaposlenosti tijekom posljednjih 12 mjeseci, tj. od mjeseca lipnja 2020. do lipnja 2021. godine. Nezaposlenost u navedenom razdoblju doseže vrhunac u mjesecu siječnju, kada stopa nezaposlenosti iznosi 9,8%. Također, slika najbolje prikazuje utjecaj ublažavanja postavljenih mjera usred pandemije COVID-19. Zbog procijepljenosti pojedinaca diljem svijeta, mnoge zemlje su otvorile svoje granice, što je dovelo do ponovnog porasta broja dolazaka turista, samim time i do porasta broja dolazaka u Republiku Hrvatsku. Mnoga poslovanja su također u određenoj mjeri nastavila s radom po principu prije razdoblja pandemije, no postoje i dalje određene gospodarske grane na čiju djelatnost su vezane pojedine restriktivne mjere. Ublažavanje utjecaja pandemije, uz druge faktore, je dovelo do smanjenja stope nezaposlenosti sa 9,1% u lipnju 2020. godine na 7,5% u lipnju 2021. godine.

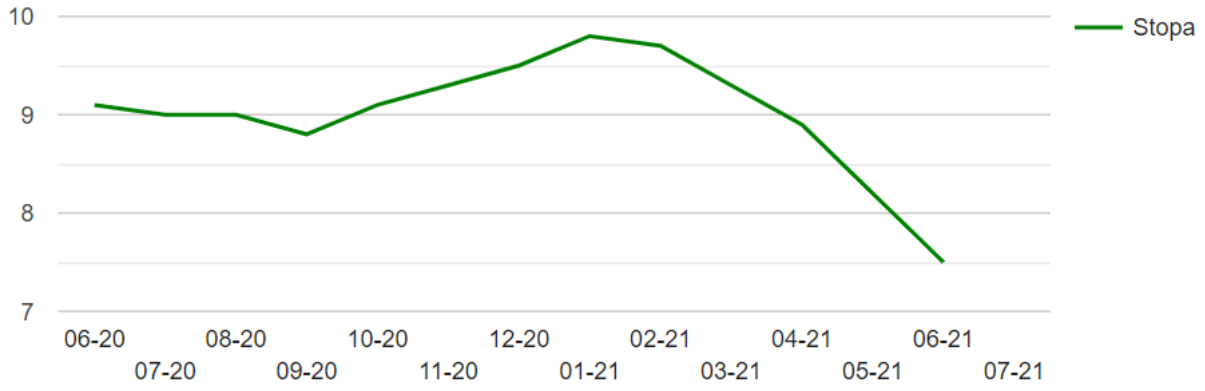

Slika 3: Kretanje stope nezaposlenosti od lipnja 2020. do lipnja 2021. godine

Izvor: Nezaposlenost - Osnovni gospodarski i socijalni pokazatelji - raspoloživo na: https://www.nhs.hr/gospodarstvo/pokazatelji/nezaposlenost/ [15.08.2021.].

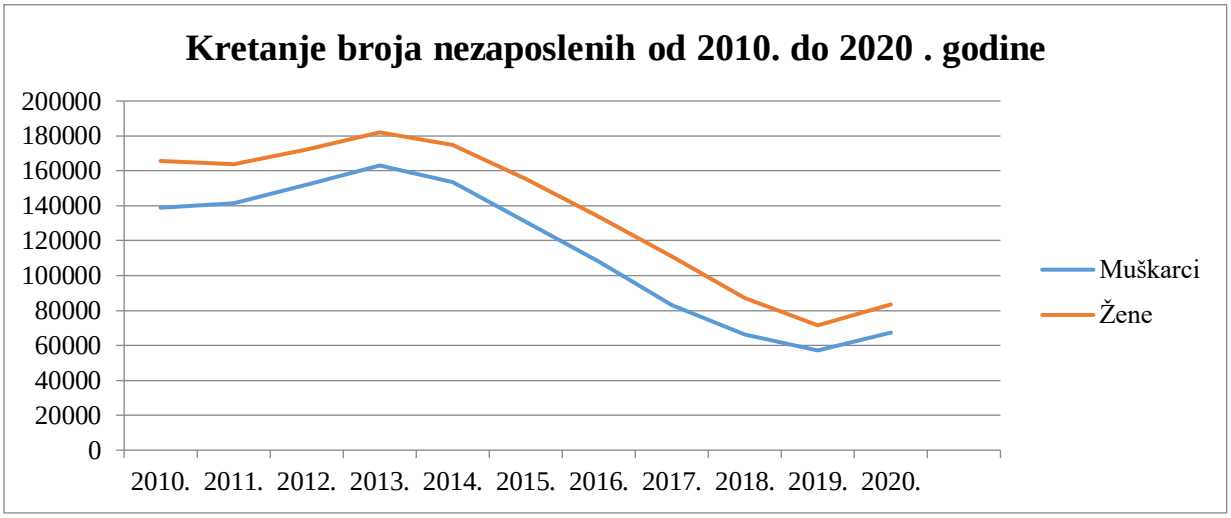

Slika 4: Kretanje broja nezaposlenih od 2010. do 2020. godine po spolu

Izvor: Izrada autora prema Hrvatski zavod za zapošljavanje - raspoloživo na: https://www.hzz.hr/statistika/ [15.08.2021.]

Prethodna slika 4. prikazuje kretanje broja nezaposlenih između 2010. i 2021. godine prema spolu. Vidljivo je da tijekom promatranih godina, iako su krivulje usporedne, tj. usporedno je kretanje broja nezaposlenih muškaraca i žena, postoji znatno veći broj nezaposlenih žena u odnosu na broj nezaposlenih muškaraca u Republici Hrvatskoj. Razlog tome je vjerojatno neuravnotežena raspodjela skrbničkih obveza između žena i muškaraca, tj. ono predstavlja prepreku aktivnijem sudjelovanju i mlađih žena na tržištu rada Republike Hrvatske.

Slika 5. u nastavku prikazuje strukturu nezaposlenih osoba prema dobi na dan 31. siječnja 2021. i nezaposlenih osoba prema dobi za 2020. i 2021. godinu. U strukturi nezaposlenih

prema dobi nema značajnijih odstupanja, tj. najmanji udio strukture zauzimaju pojedinci između 15 i 24 godine s udjelom od 16,7%, dok se ostale dobne skupine svojim udjelom kreću oko 20%, gdje najveći udio ostvaruje dobna skupina između 25 i 34 godine s udjelom od 22,7% među nezaposlenima. Drugi dio slike 5. prikazuje brojčano nezaposlene osobe prema dobi u prvom mjesecu 2020. i 2021. godine te je vidljiv porast broja nezaposlenih u siječnju 2021. godine u odnosu na 2020. godinu, prema svim dobnim skupinama, zbog utjecaja pandemije COVID-19.

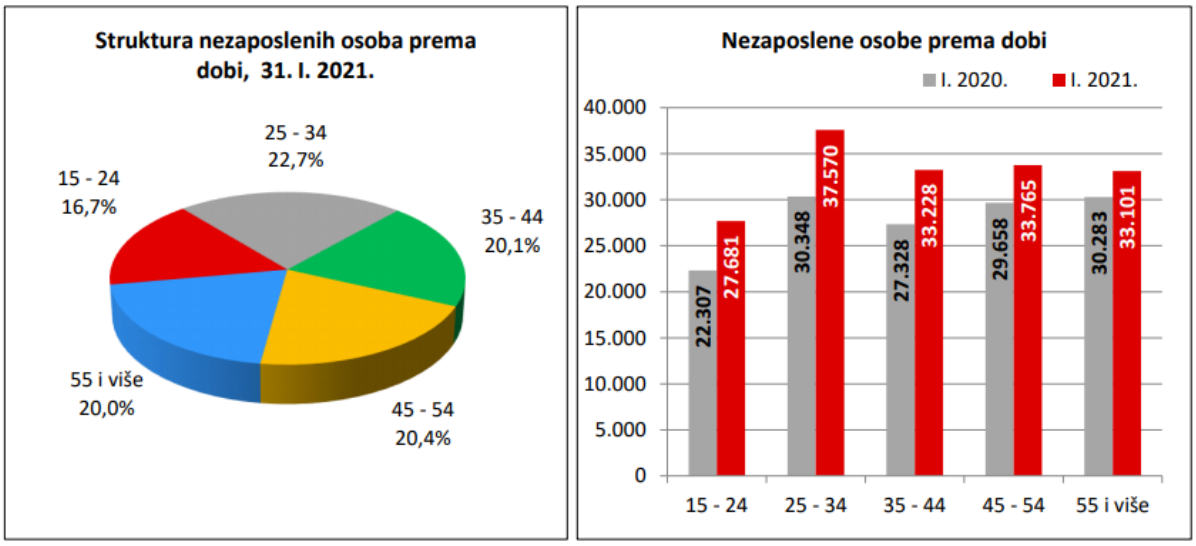

Slika 5: Struktura nezaposlenih prema dobi

Izvor: HZZ priopćenje za javnost – promjene u evidentiranoj nezaposlenosti tijekom siječnja te stanje registrirane nezaposlenosti na kraju siječnja 2021. godine [16.08.2021.].

Tablica u nastavku prikazuje broj nezaposlenih u vremenskom razdoblju između 2010. i 2021. godine. Radi preglednosti podataka, zanimanja su navedena pod pripadajućim rednim brojem. Podjela zanimanja prema Hrvatskom zavodu za zapošljavanje je sljedeća:[56]

0) Vojna zanimanja
1) Zakonodavci/zakonodavke, dužnosnici/dužnosnice i direktori/direktorice
2) Znanstvenici/znanstvenice, inženjeri/inženjerke i stručnjaci/stručnjakinje
3) Tehničari/tehničarke i stručni suradnici/stručne suradnice
4) Administrativni službenici/administrativne službenice
5) Uslužna i trgovačka zanimanja
6) Poljoprivrednici/poljoprivrednice, šumari/šumarke, ribari/ribarke, lovci/lovkinje
7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji

[56] Hrvatski zavod za zapošljavanje – raspoloživo na: https://www.hzz.hr/statistika/ [16.08.2021.]

8) Rukovatelji/rukovateljice postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođači/industrijske proizvođačice i sastavljači/sastavljačice proizvoda
9) Jednostavna zanimanj

Tablica 1: Broj nezaposlenih od 2010. do 2021. godine po zanimanjima

	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
2010.	23	63	19526	35785	37454	56729	1970	52292	20424	78159
2011.	24	35	21934	37936	37306	57685	1948	52721	19486	76257
2012.	23	37	26441	42204	38125	61611	2051	55376	19299	79157
2013.	30	47	28974	46679	40626	65876	2166	57907	19153	83654
2014.	25	37	29649	44663	39040	62525	2118	50909	17321	81900
2015.	15	35	26562	39318	34844	54942	1988	51012	14288	72904
2016.	13	33	24513	33154	29659	45124	1784	31283	10959	65339
2017.	11	37	21048	25855	24336	34460	1523	20366	7898	58434
2018.	8	30	17333	20010	19390	26146	1228	14286	5750	49361
2019.	4	12	14945	19890	16007	21124	1175	11399	4821	42273
2020.	8	17	17779	20438	18864	27569	1382	13454	6049	45264
2021.	9	13	17542	20377	18516	25894	1373	13269	5897	43157

Izvor: Izrada autora prema Hrvatski zavod za zapošljavanje – raspoloživo na: https://www.hzz.hr/statistika/ [16.08.2021.]

Prema podacima iz prethodne tablice vidljivo je da se najveći broj nezaposlenih prema zanimanju ubraja u kategoriju jednostavnih zanimanja, zatim iz područja uslužnih i trgovačkih zanimanja te zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji. Tijekom promatranog vremenskog razdoblja, najmanji broj nezaposlenih je iz kategorije vojnih zanimanja, zatim iz kategorije zakonodavci/zakonodavke, dužnosnici/dužnosnice i direktori/direktorice te iz kategorije poljoprivrednici/poljoprivrednice, šumari/šumarke, ribari/ribarke i lovci/lovkinje. Razlog niskog broja nezaposlenih pojedinaca iz navedenih kategorija je zbog pristupanja vojsci nakon završetka vojne akademije; malom broju visoko rangiranih radnih položaja poput npr. direktora tvrtke; pojedinci iz kategorije poljoprivrednika, šumara, ribara i lovaca velikim dijelom pokreću vlastite obrte, OPG-ove, tvrtke itd. putem kojih se bave navedenim djelatnostima.

Tablica u nastavku prikazuje stopu nezaposlenih prema županijama u periodu od 2010. do 2020. godinu. Tokom promatranih godina vidljive su fluktuacije stope nezaposlenosti među svim županijama.

Primjerice, u prvoj promatranoj godini, tj. 2010. godine, najnižu stopu nezaposlenosti bilježe Istarska (10,7%), Varaždinska (14,1%) i Primorsko-goranska županija (14,8%). Te iste godine, najviše stope nezaposlenosti bilježe Brodsko-posavska (31,9%), Vukovarsko-srijemska (31,8%) i Sisačko-moslavačka županija (30,8%). U posljednjoj promatranoj godini, tj. 2020. godine, najnižu stopu nezaposlenosti bilježe Koprivničko-križevačka (4,2%), Grad Zagreb (5,5%) i Krapinsko-zagorska (5,8%) županija. Te iste godine, najviše stope nezaposlenosti bilježe Požeško-slavonska (18,8%), Karlovačka (18,7%) i Šibensko-kninska županija (16,8%). Također, vidljiv je kontinuirani pad stope nezaposlenosti na razini svih županija tokom promatranog vremenskog razdoblja, tj. sve županije bilježe pad stope nezaposlenosti u 2020. u odnosu na početno promatranu 2010. godinu.

Tablica 2: Stopa nezaposlenih po županijama od 2010. do 2020. godine

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Zagrebačka	16,3	18,0	18,6	21,5	21,9	18,2	16,9	13,9	11,1	9,1	8,9
Krapinsko-zagorska	16,4	18,2	19,8	21,3	21,1	17,7	15,1	11,3	8,0	6,3	5,8
Sisačko-moslavačka	30,8	30,9	33,2	34,8	36,2	34,4	14,6	10,5	8,1	6,4	6,1
Karlovačka	26,0	25,0	25,7	26,2	25,6	24,0	32,3	29,0	24,3	19,9	18,7
Varaždinska	14,1	15,0	15,4	16,9	15,8	12,4	21,2	16,6	13,2	9,9	9,1
Koprivničko-križevačka	18,6	18,7	20,4	23,9	24,4	19,7	9,5	6,9	5,1	4,0	4,2
Bjelovarsko-bilogorska	29,3	28,8	29,0	30,2	32,0	31,0	16,7	13,0	8,7	6,8	6,4
Primorsko-goranska	14,8	15,7	15,6	17,0	17,9	14,9	27,5	22,7	18,3	13,7	12,4
Ličko-senjska	21,5	22,3	20,9	23,0	24,6	23,3	13,0	9,9	8,0	6,7	7,2
Virovitičko-podravska	30,4	32,5	35,4	36,2	38,1	35,8	22,3	19,4	15,8	12,5	12,7
Požeško-slavonska	24,4	26,2	27,6	30,5	31,4	26,2	32,7	28,8	23,2	19,6	18,8
Brodsko-posavska	31,9	33,8	34,7	37,0	38,0	30,8	22,8	19,0	16,5	12,7	12,9
Zadarska	21,1	21,0	21,1	22,5	22,5	17,7	27,1	22,4	19,9	15,7	14,6
Osječko-baranjska	28,2	28,5	29,3	32,1	34,3	31,9	16,0	13,3	10,7	9,2	9,2
Šibensko-kninska	23,3	23,3	24,0	24,8	25,5	23,3	28,8	24,9	21,2	17,6	16,8
Vukovarsko-srijemska	31,8	32,2	32,9	35,8	38,0	33,6	22,5	19,9	15,4	14,2	14,3
Splitsko-dalmatinska	22,7	24,0	25,8	27,9	28,6	26,1	29,7	25,1	20,5	16,0	15,1
Istarska	10,7	11,5	10,9	12,6	12,9	9,9	24,1	21,4	18,2	15,4	14,6
Dubrovačko-neretvanska	17,9	18,8	19,0	20,5	21,5	20,5	8,4	6,2	4,9	4,6	6,3
Međimurska	16,6	16,8	18,0	18,7	18,7	14,7	18,3	16,5	13,0	12,7	13,1
Grad Zagreb	16,3	18,0	18,6	21,5	21,9	18,2	12,1	9,7	6,5	5,4	5,5

Izvor: Izrada autora prema DZS – Zaposlenost i plaće, pregled po županijama – raspoloživo na: https://www.dzs.hr/ [17.08.2021.]

Slika u nastavku prikazuje kretanje krivulje broja slobodnih radnih mjesta na tržištu rada Republike Hrvatske u vremenskom razdoblju između 2010. i 2021. godine. Vidljiv kontinuirani porast broja slobodnih radnih mjesta sve 2018. i 2019. godine, a pad je posebno vidljiv 2020. godine kada se zbog pandemije COVID-19 usporava tržište rada, tj. dolazi do drastičnog pada i smanjenja broja slobodnih radnih mjesta.

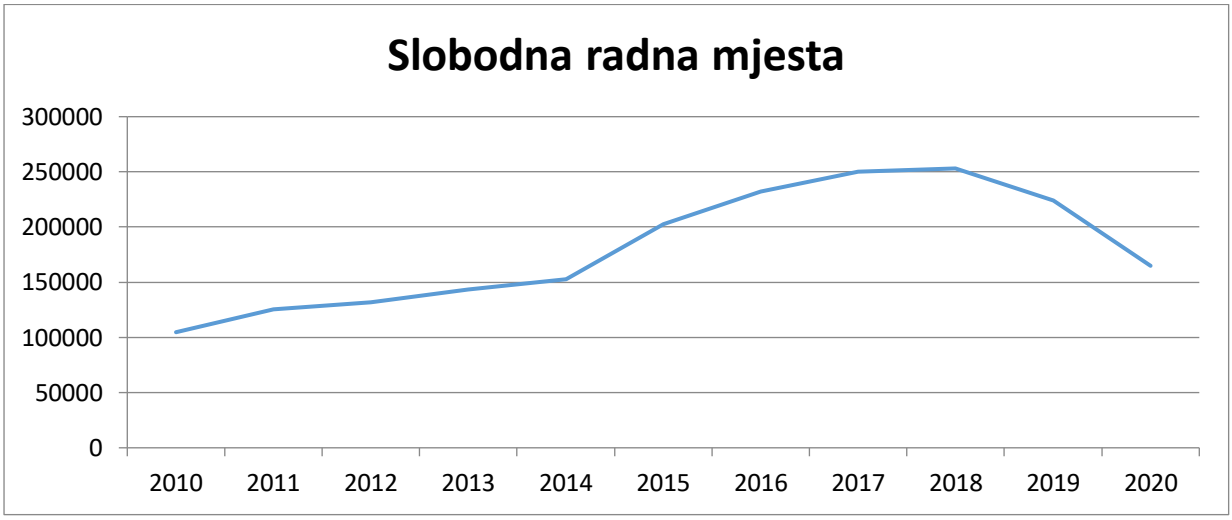

Slika 6. Broj slobodnih radnih mjesta od 2010. do 2020. godine

Izvor: Izrada autora prema Hrvatski zavod za zapošljavanje – raspoloživo na: https://www.hzz.hr/statistika/ [17.08.2021.].

Adekvatna monetarna i fiskalna politika bitan su uvjet za razvoj gospodarstva i smanjenje nezaposlenosti, ali nisu dovoljne. Monetarna politika može osigurati dovoljnu količinu novca u sustavu, fiskalna politika može usmjeriti sredstva prema odgovarajućim subjektima, ali to ne jamči da će doći do razvoja gospodarstva, povećanja BDP-a i smanjenja nezaposlenosti. Primjeri utjecaja na smanjenje nezaposlenosti kroz institucionalno strukturne reforme su sljedeći:[57]

- Jačanje poduzetništva - Mala i srednja poduzeća predstavljaju važan dio hrvatskog gospodarstva, što je vidljivo u udjelu koji mala i srednja poduzeća imaju u ukupnom prihodu (53%), kao i udjela u ukupnom izvozu (48,5%) i zaposlenosti (68,4%). Mentalitet stanovnika Republike Hrvatske je naviknut da je radno mjesto nešto što im treba biti dato, ne da ono predstavlja nešto što i sami mogu svojim radom i vizijom stvoriti. Stoga je potrebno kroz proces dodatnog obrazovanja jačati poduzetnički duh

[57] Rančić N., Durbić J. (2016) Uzroci nezaposlenosti i utjecaj na smanjenje nezaposlenosti kroz institucionalno-strukturne reforme u Republici Hrvatskoj, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 50. No. 100, str.42, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/174760 [14.08.2021.].

pojedinaca jer ono predstavlja preduvjet za razvoj poduzetništva na razini čitave zemlje.

- Investicije - Važan faktor koji pridonosi gospodarskom rastu i zapošljavanju jesu investicije. Investicijama se izgrađuju proizvodni pogoni i infrastruktura, nabavlja se nova tehnologija i strojevi i na taj način pozitivno utječe na proizvodnju. Investicijama se ujedno i povećava agregatna potražnja.
- Suradnja s Europskom unijom - Rješavanje problema nezaposlenosti spada u domenu nacionalnih politika, no kako se radi o pitanju koje je važno za makroekonomsku i socijalnu stabilnost cjelokupne Europske unije, tako je i EU prepoznala važnost svojeg djelovanja u rješavanju problema. Europska unija je tako 2010. godine usvojila program Europe 2020. To je skup strateških ciljeva i mjera kojima se nacionalne gospodarske politike i politike zapošljavanja nastoje uskladiti s gospodarskom politikom EU i čija bi provedba, kroz razdoblje od 10 godina od strane zemalja članica, trebala pridonijeti gospodarskom rastu i stvaranju novih radnih mjesta.

3.2. Komparativna analiza nezaposlenosti – zemlje članice EU

Osim u Republici Hrvatskoj, nezaposlenost predstavlja važnu problematiku za brojne zemlje diljem svijeta, pa samim time i za Europsku uniju, koja svojim radom nastoji smanjiti stopu nezaposlenosti zemalja članica s ciljem razvoja zajedničkog napretka na razini Unije. Slika u nastavku prikazuje kretanje stope nezaposlenosti za EU-27 (27 zemalja članica EU) i EA-19 (zemlje Eurozone) u razdoblju od 2008. do 2021.

Slika 6: Stopa nezaposlenosti EU-27 i EA-19 od 2008. do 2021. godine

Izvor: Eurostat (internet) – raspoloživo na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page [17.08.2021.].

Nakon utjecaja financijske globalne krize iz 2008. godine, vidljiv je kontinuirani porast stope nezaposlenosti, koja vrhunac doseže u razdoblju između 2013. i 2014. godine. Nakon vrhunca stope nezaposlenosti (iznad 12%), stopa nezaposlenosti se kontinuirano smanjuje sve do 2020. godine, kada ponovno dolazi do porasta nezaposlenosti zbog utjecaja pandemije COVID-19. U razdoblju između 2020. i 2021. godine stopa nezaposlenosti bilježi razdoblja fluktuacije, tj. smanjenja i povećanja vrijednosti te u lipnju 2021. stopa nezaposlenosti na razini EU-27 iznosi 7,1%.

Tablica 3: Stopa nezaposlenosti zemalja EU – lipanj 2021.

Zemlja	Stopa nezaposlenosti
Grčka	15,1%
Španjolska	15,1%
Italija	9,7%
Švedska	9,5%
Latvija	8%
Cipar	7,9%
Finska	7,7%
Irska	7,6%
Hrvatska	7,4%
Francuska	7,3%
EU27	7,1%
Portugal	6,9%
Slovačka	6,8%
Estonija	6,7%
Austrija	6,4%
Litva	6,4%
Belgija	6,2%
Bugarska	6%
Luksemburg	5,9%
Rumunjska	5,2%
Danska	5,2%
Slovenija	4,8%
Mađarska	4%
Njemačka	3,7%
Malta	3,6%
Poljska	3,6%
Nizozemska	3,2%
Češka	2,8%

Izvor: Izrada autora prema Unemployment rate in selected European countries as of June 2021 – raspoloživo na: https://www.statista.com/statistics/1115276/unemployment-in-europe-by-country/ [17.08.2021.].

Prethodna tablica prikazuje usporednu analizu stope nezaposlenosti zemalja članica EU prema podacima za lipanj 2021. godine. Prema dostupnim podacima najveću stopu nezaposlenosti bilježe Grčka i Španjolska sa stopom od 15,1%, dok najmanje stope nezaposlenosti bilježe Nizozemska i Češka sa stopama nezaposlenosti od 3,2% i od 2,8%. Republika Hrvatska se nalazi na devetom mjestu prema stopi nezaposlenosti s ostvarenom vrijednosti od 7,4%, dok je prosjek zemalja EU-27 stopa nezaposlenosti od 7,1%.

U travnju 2021. godine 2,939 milijuna mladih osoba (mlađih od 25 godina) bilo je nezaposleno u EU -u, od čega 2 348 milijuna u europodručju. U travnju 2021.godine stopa nezaposlenosti mladih iznosila je 17,1% u EU i 17,2% u europodručju, stabilna u oba područja u odnosu na prethodni mjesec. U usporedbi s ožujkom 2021. godine, nezaposlenost mladih smanjila se za 21 000 u EU i za 18 000 u europodručju. U usporedbi s travnjem 2020. godine, nezaposlenost mladih porasla je za 211 000 u EU i za 126 000 u europodručju.[58]

Slika u nastavku prikazuje usporedno stopu nezaposlenosti mladih (ispod 25 godina) u mjesecu ožujku za 2021. godinu. Najveću stopu nezaposlenosti mladih bilježi Španjolska sa stopom od 37,7%, dok najmanju stopu bilježi Njemačka sa 6,1%. U navedenom mjesecu u Republici Hrvatskoj je zabilježena stopa nezaposlenosti mladih u visini od 20,6%.

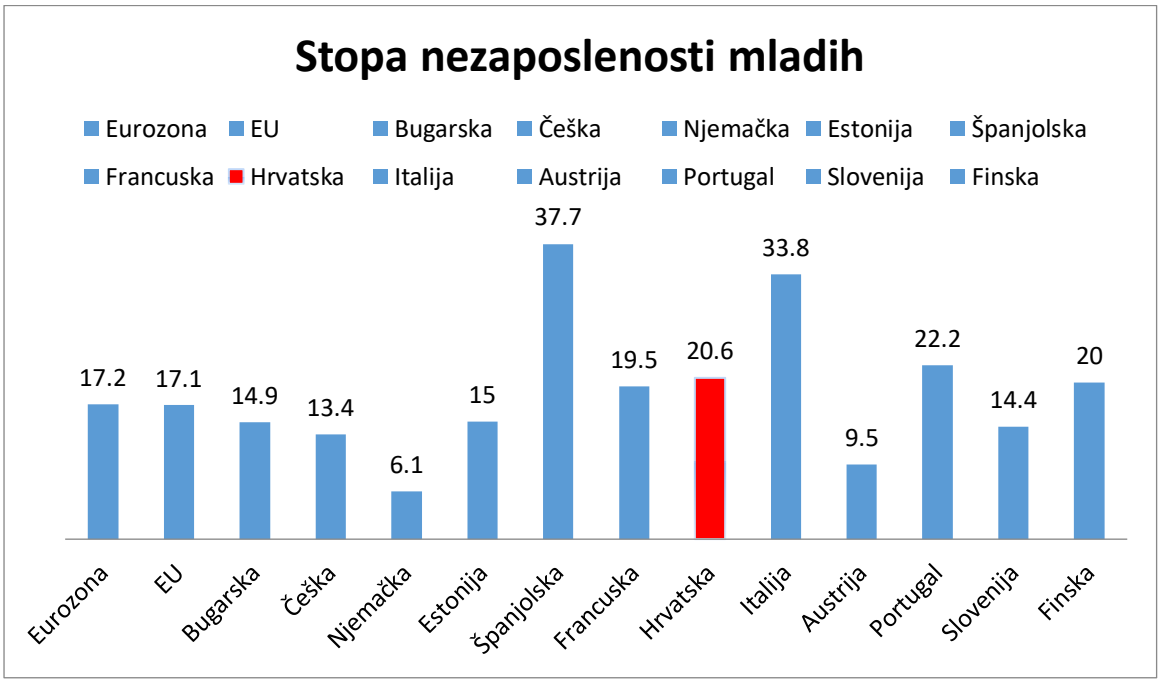

Slika 7: Stopa nezaposlenosti mladih u ožujku 2021.

Izvor: Eurostat (2021) Euro area unemployment at 8.0%, euroindicators [17.08.2021.]

[58] Eurostat (2021) Euro area unemployment at 8.0%, euroindicators [17.08.2021.]

4. ZAKLJUČAK

Nezaposlenost predstavlja određeno stanje gdje se radno sposobni pojedinci nisu u mogućnosti zaposliti prema vlastitim sposobnostima i kvalifikacijama te za svoj rad primati plaću. Prema službenoj definiciji nezaposlene osobe su one koje nemaju posao, raspoložive su za posao i aktivno traže posao. Potrebna je određena razina ustrajnosti za pronalaskom zaposlenja, posebno radnog mjesta koje se priželjkuje te je nezaposlenost učestala pojava, koja se vrlo vjerojatno dogodi svima barem jednom za vrijeme životnog vijeka.

Nezaposlenost ne predstavlja problem samo za pojedince, već za gospodarstva i države diljem svijeta, čiji je jedan od temeljnih makroekonomskih ciljeva postizanje pune zaposlenosti radi razvoja i prosperiteta. Postoje brojni uzroci nezaposlenosti, no temeljno ih se može podijeliti na recesijski uzrokovanu nezaposlenost i prirodnu stopu nezaposlenosti koja je uzrokovana određenim čimbenicima na tržištu rada, poput ograničavanja zapošljavanja usred novih zakonskih regulativa. Nezaposlenost ima dva primarna područja utjecaja: ekonomski i psihološki utjecaj. Visoka stopa nezaposlenosti ima devastirajući efekt na ekonomiju gospodarstva, ali također nemogućnost rada ili nemogućnost pronalaska zaposlenja duže vremensko razdoblje ostavlja znatne psihološke posljedice na pojedince, jer nemogućnost zaposlenja često dovodi u pitanje i samu mogućnost egzistencije. Ovisno o uzroku, razlikuju se tri različite vrste nezaposlenosti (frikcionalna, strukturalna i ciklička). Svaka od navedenih vrsta ima određene karakteristike te prikazuje realno stanje i problematiku tržišta rada. Samo utvrđivanje broja nezaposlenih ili stope nezaposlenosti se provodi putem evidentiranja nezaposlenih koji su prijavljeni na zavodu za zapošljavanje ili putem periodičnog anketiranja uzorka radne snage.

Kroz završni rad se provodi analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj u razdoblju između 2010. i 2021. godine kroz određene parametre. Problem nezaposlenosti je prisutan sve od osamostaljenja Republike Hrvatske te unatoč određenim razdobljima gdje je stopa nezaposlenosti bila ispod 10%, može se zaključiti da je visoka nezaposlenost dugotrajno stanje prisutno u Hrvatskoj preko dva desetljeća. Neki od temeljnih utjecajnih faktora na visoku razinu nezaposlenosti su prije svega tranzicija iz samoupravno-socijalističkog sustava nakon osamostaljivanja, ekonomska kriza iz 2008. godine te utjecaj pandemije COVID-19 iz 2020. godine. Tijekom analiziranog vremenskog razdoblja broj nezaposlenih doseže svoj vrhunac u 2013. godini, kada ujedno Republika Hrvatska pristupa Europskoj uniji. Europska unija ulaže značajne napore u razvoj ciljeva i mjera u sklopu programa za smanjenje

nezaposlenosti zemalja članica. Također, ulazak u Europsku uniju je Republici Hrvatskoj omogućio korištenje brojnih fondova čija je namjena razvoj gospodarstva zemalja članica i razvoj tržišta, što u konačnici utječe na porast zaposlenosti. Nakon navedenog razdoblja se bilježi kontinuirani pad broja nezaposlenih, sve do 2020. godine i početka pandemije. Europska unija ulaže značajne napore u razvoj ciljeva i mjera u sklopu programa za smanjenje nezaposlenosti zemalja članica. Također, ulazak u Europsku uniju je Republici Hrvatskoj omogućio korištenje brojnih fondova čija je namjena razvoj gospodarstva zemalja članica i razvoj tržišta, što u konačnici utječe na porast zaposlenosti. No, ohrabrujuća je činjenica da se već u lipnju 2021. godine vidi smanjenje stope nezaposlenosti u odnosu na lipanj 2020. godine te se može pretpostaviti da će se tržište u skoroj budućnosti oporaviti od utjecaja pandemije.

Karakteristična stavka za nezaposlenost, tj. zaposlenost u Republici Hrvatskoj je i sezonalnost tokom ljetnih mjeseci koja utječe na fluktuaciju vrijednosti stope nezaposlenih. Prema strukturu nezaposlenih osoba u 2021. godini, najveći udio nezaposlenih se ubraja u starosnu skupinu između 25 i 34 godine, dok najveći broj nezaposlenih se prema zanimanju ubraja u kategorije jednostavnih zanimanja, a najmanji broj nezaposlenih se prema zanimanju ubrajaju u kategoriju vojnih zanimanja. Također, provedena je i analiza stope nezaposlenosti na razini županija u razdoblju između 2010. i 2020. godine, te je vidljiv kontinuirani pad stope nezaposlenosti na razini svih županija tokom navedenog razdoblja, tj. sve županije ostvaruju pad stope nezaposlenosti u 2020. godini u odnosu na početnu promatranu 2010. godinu. Tako primjerice, u 2010. godini najveću stopu nezaposlenosti bilježi Vukovarsko-srijemska županija s stopom od 31,8%, dok u 2020. najveću stopu nezaposlenosti bilježi Požeško-slavonska s stopom od 18,8%. Najnižu stopu nezaposlenosti u 2010. godini bilježi Istarska županija s stopom od 10,7%, dok u 2020. godini najnižu stopu bilježi Koprivničko-križevačka s stopom od 4,2%.

Nezaposlenost predstavlja jedan od temeljnih problema gospodarstva Republike Hrvatske, no na isti se može utjecati jačanjem poduzetništva, investicijama i suradnjom s Europskom unijom. Uzevši u obzir zemlje članice EU, Republika Hrvatska je prema podacima za lipanj 2021. godine na devetom mjestu po stopi nezaposlenosti (7,4%) te se ujedno nalazi iznad prosjeka stope nezaposlenosti EU-27 (7,1%). Iako Republika Hrvatska ne zaostaje mnogo za prosječnom stopom nezaposlenosti na razini EU-27 i dalje se ubraja u "gornju" skupinu zemalja prema stopi nezaposlenosti. Problemu nezaposlenosti Republike Hrvatske mogu znatno pomoći prethodno spomenuti programi zapošljavanja EU i dostupni fondovi koji

potiču razvoje gospodarstva i zapošljavanja. Implementacijom navedenog, te kontinuiranim radom na razvoju, može se utjecati na smanjenje stope nezaposlenosti ispod prosjeka EU-27, te u konačnici nastojanju dostizanja vrijednosti stope nezaposlenosti zemalja poput Nizozemske, Njemačke, Češke itd. Nezaposlenost mladih postaje sve veći problem za države članice EU gdje je 17,1% mladih nezaposleno, ali također predstavlja i veliki problem za Republiku Hrvatsku, gdje je prema podacima iz rujna 2020. godine bilo 23,6% mladih nezaposleno, tj. skoro svaki četvrti mladi Hrvat je nezaposlen. Nezaposlenost je jedan od ključnih problema gospodarstva Republike Hrvatske, no daljnjim investicijama, naporima, suradnjom s EU, itd. se može raditi na dugoročnom smanjivanju stope nezaposlenosti, što će se u konačnici odraziti i na razvoj gospodarstva i razvoj kvalitete života stanovnika Republike Hrvatske.

SAŽETAK

Nezaposlenost predstavlja stanje u kojem se udio radno sposobnog stanovništva ne može zaposliti prema vlastitim sposobnostima i kvalifikacijama te primati plaću za svoj obavljeni rad. Nezaposlenost predstavlja jedan od temeljnih gospodarskih problema diljem svijeta te je postizanje pune zaposlenosti jedan od važnijih makroekonomskih ciljeva svake države. Postoje brojni uzroci nezaposlenosti, no temeljna kategorizacija uzroke nezaposlenosti dijeli na cikličku nezaposlenost uzrokovanu recesijom i na prirodnu stopu nezaposlenosti (uzrokovana čimbenicima na tržištu). Nezaposlenost osim ekonomskog utjecaja, ima i određeni psihološki utjecaj na pojedince koji se duže vremensko razdoblje pokušavaju zaposliti. U teoriji se razlikuju tri vrste nezaposlenosti (ovisno o njihovom uzroku i karakteru), frikcionalna, strukturalna i ciklična. Utvrđivanje nezaposlenosti se vrši putem evidencije nezaposlenih na zavodu za zapošljavanje i putem periodičnog anketiranja. Kroz završni rad se provodi analiza nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj u vremenskom razdoblju između 2010. i 2021. godine prema određenim parametrima, uz također provođenje kratke komparativne analize nezaposlenosti između zemalja članica Europske unije.

Ključni pojmovi: *nezaposlenost, stopa nezaposlenosti, Republika Hrvatska, Europska unija*

SUMMARY

Unemployment is a state in which the share of the working age population cannot be employed according to their own abilities and qualifications and receive a salary for their work. Unemployment is one of the fundamental economic problems around the world, and achieving full employment is one of the most important macroeconomic goals of any country. There are a number of causes of unemployment, but the basic causes of unemployment are recognised as cyclical unemployment (caused by the recession) and the natural rate of unemployment (caused by market factors). Unemployment, in addition to its economic impact, also has a certain psychological impact on individuals who have been trying to find employment for a long period of time. In theory, three types of unemployment are recognised (depending on their cause and character), such as: frictional, structural, and cyclical unemployment. Analysis of unemployment is done using the records of the unemployed (provided ba state unemployment agency) and using periodic surveys. This paper analyzes the unemployment in the Republic of Croatia in the period between 2010. and 2021. according to certain parameters, as well as conducting short comparative analyzes of unemployment between the member states of the European Union.

Key words: *Unemployment, unemployment rate, Republic of Croatia, European Union*

POPIS PRILOGA

Slika 1: Kretanje broja nezaposlenih od 2010. do 2021. godine 19
Slika 2: Stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj od 2000. do 2021. godine 20
Slika 3: Kretanje stope nezaposlenosti od lipnja 2020. do lipnja 2021. godine 21
Slika 4: Kretanje broja nezaposlenih od 2010. do 2020. godine po spolu.....21
Slika 5: Struktura nezaposlenih prema dobi.....22
Slika 6: Stopa nezaposlenosti EU-27 i EA-19 od 2008. do 2021. godine 28
Slika 8: Stopa nezaposlenosti mladih u ožujku 2021......30

Tablica 1: Broj nezaposlenih od 2010. do 2021. godine po zanimanjima 23
Tablica 2: Stopa nezaposlenih po županijama od 2010. do 2020. godine 25
Tablica 3: Stopa nezaposlenosti zemalja EU – lipanj 2021. 29

LITERATURA

1. Bejaković, P. (2007): Zaposlenost i nezaposlenost, Javne financije u Hrvatskoj, Institut za javne financije, Zagreb, 121-131, raspoloživo na: https://www.bib.irb.hr/341625 [05.08.2021.].
2. Benić, Đ. (2004): Osnove ekonomije, 4. izd., Školska knjiga, Zagreb.
3. Birsa, J. (2002): Definicije i mjerenje nezaposlenosti u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [05.08.2021.].
4. Dayioglu, T., Aydın, Y. (2020): Relationship between Economic Growth, Unemployment, Inflation and Current Account Balance: Theory and Case of Turkey, raspoloživo na: https://bit.ly/3iphw01 [05.08.2021.].
5. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2013): Anketa o radnoj snazi - Metodološke upute 71, Zagreb, raspoloživo na: https://www.dzs.hr/default.htm [08.09.2021.].
6. Eurostat (2021) Euro area unemployment at 8.0%, euroindicators [17.08.2021.].
7. Goldsmith, A., Veum, J., Darity, W. (1996): The psychological impact of unemployment and joblessness. The Journal of Socio-Economics, 333-358, 25 (3), raspoloživo na: https://bit.ly/3s1xhgI [04.08.2021.].
8. Greenlaw, S. A., Shapiro, D. (ur.) (2018): Principles of Economics 2e, OpenStax, Rice University, Texas, USA, raspoloživo na: https://bit.ly/3jlS7U6 [03.08.2021.].
9. Huić, A. (2002): Uzroci nezaposlenosti u razvijenim zemljama u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [03.08.2021.].
10. HZZ priopćenje za javnost – promjene u evidentiranoj nezaposlenosti tijekom siječnja te stanje registrirane nezaposlenosti na kraju siječnja 2021. godine [16.08.2021.].
11. Kerovec, N. (1999): Kako mjeriti nezaposlenost, Revija za socijalnu politiku, 259-267, 6 (3), raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/29986 [01.08.2021.].
12. Mankiw, N. G. (2006): Osnove ekonomije, 3. izd., Mate, Zagreb.
13. Matko, V. (2002): Psihološke posljedice nezaposlenosti i posredujući faktori u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [05.08.2021.].

14. Nekić, I. (2002): Socijalne posljedice nezaposlenosti u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3zUm9FR [08.09.2021.].
15. Rančić N., Durbić, J. (2016): Uzroci nezaposlenosti i utjecaj na smanjenje nezaposlenosti kroz institucionalno-strukturne reforme u Republici Hrvatskoj, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, (50) 100, raspoloživo na: https://hrcak.srce.hr/174760 [14.08.2021.].
16. Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D. (2007): Ekonomija, 18. izd., Mate, Zagreb.
17. Tomić, P. (2002): Uzroci nezaposlenosti na individualnoj razini u Psihološki aspekti nezaposlenosti: Zbornik radova XII. psihologijske ljetne škole, Silba, raspoloživo na: https://bit.ly/3lF6shB [04.08.2021.].
18. Zelenika R. (2000) Metodologija i tehnologije izrade znanstvenog i stručnog djela, Ekonomski fakultet u Rijeci

Internetski izvori

1. https://bit.ly/3lgLaGI [01.08.2021.].
2. https://bit.ly/37kzXwp [01.08.2021.].
3. https://bit.ly/3AbDaLg [06.08.2021.].
4. DZS – Zaposlenost i plaće, pregled po županijama – raspoloživo na: https://www.dzs.hr/ [17.08.2021.].
5. Eurostat – raspoloživo na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page [17.08.2021.]
6. Nezaposlenost raspoloživo na: https://macrohub.net.efzg.hr/indikatori/tr%C5%BEi%C5%A1te-rada [15.08.2021.]
7. Hrvatski zavod za zapošljavanje – Statistika - dostupno na: https://www.hzz.hr/statistika/ [14.08.2021.]
8. Nezaposlenost - Osnovni gospodarski i socijalni pokazatelji – raspoloživo na: https://www.nhs.hr/gospodarstvo/pokazatelji/nezaposlenost/ [15.08.2021.]
9. Unemployment rate in selected European countries as of June 2021 – raspoloživo na: https://www.statista.com/statistics/1115276/unemployment-in-europe-by-country/ [17.08.2021.]
10. Unemployment – raspoloživo na: https://www.investopedia.com/terms/u/unemployment.asp [17.09.2021.].

11. https://bit.ly/38Qff8K [07.09.2021.].
12. https://bit.ly/2X2Ehys [07.09.2021.].
13. What is seasonal adjustment? – raspoloživo na: https://www.bls.gov/cps/seasfaq.htm [06.09.2021.].